



14.11.2023

Eduskunta
Eduskuntakatu 4
00102 EDUSKUNTA
stv@eduskunta.fi

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemistilaisuus 17.11.2023

Asiantuntijalausunto E 47/2023 vp Valtioneuvoston selvityksestä: Komission säädösehdotukset ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien terveydellisistä vaatimuksista

Sosiaali ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja antaa lausunto komission säädösehdotuksesta ihmisten käyttöön tarkoitetun veden kanssa kosketuksissa olevien materiaalien terveydellisistä vaatimuksista

Komission säädöksissä säädetään ihmisten käyttöön tarkoitetun veden (talousvesi ja lämmin käyttövesi) kanssa kosketuksissa olevien materiaalien hyväksyttävyydestä vesilaitteistoissa käytettäväksi. Sädöksillä otetaan käyttöön hygieniää koskevat vähimmäisvaatimukset ja EU:n vaatimustenmukaisuusjärjestelmä näille materiaaleille. Siirtymäajan jälkeen markkinoille saatettavien tuotteiden valmistuksessa voidaan käyttää ainoastaan sellaisia materiaaleja, jotka sisältyvät EU:ssa sallittuihin materiaaleihin (positiivilistat) ja jotka on testattu ja merkitty säädösten edellyttämällä tavalla. Esityksellä pannaan täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2020/2184 ihmisten käyttöön tarkoitetun veden laadusta (juomavesi-direktiivi). Direktiivin keskeisenä tavoitteena on talousveden terveydellisen laadun turvaaminen.

Lausunto

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira ohjaa kansallista terveydensuojelulainsäädännön toimeenpanoa ja valvontaa. Suomessa talousveden laatu edellyttää pieniä määriä lyijyä sisältävien sinkinkatoa kestävien messinkituotteiden käyttämisestä vesilaitteistoasennuksissa. Suomessa ja Pohjoismaissa talousvesi on maa-perästä johtuen happamampaa, sen kalsiumpitoisuus on matala ja



vesi on pehmeämpää kuin keski-Euroopassa. Messinkiosat kestävät paremmin hapanta ja pehmeää talousvettä, kun messinki sisältää hieman lyijyä eli se on sinkinkadon kestävä. Ehdotettujen komission säädösten seurauksena rakennusten vesilaitteistoihin asennettavat sinkinkatoa kestävämmät messinkiosat aiheuttaisivat rakennuksiin ennenaikaisia vuotovahinkoja ja vaurioita.

Talousveden lyijypitoisuus

Useimmista Euroopan maista poiketen Suomessa talousveden lyijypitoisuudet ovat pieniä, sillä lyijyä ei ole juurikaan käytetty Suomessa verkostomateriaalina. Talousveteen saattaa liueta lyijyä lähinnä vedenjakelulaitteista ja sellaisista rakennusten vesilaitteistojen tuotteista, joissa on käytetty lyijyä sisältäviä metalliseoksia.

Lyijypitoisuutta on tutkittu talousveden laadun viranomaisvalvonnan vuodesta 2000 lähtien sosiaali- ja terveysministeriön talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista antaman asetuksen (461/2000) mukaan. Lyijyn tutkimista varten näytteet otettiin lokakuuhun 2017 saakka juoksutetusta kylmästä talousvedestä, joten tutkittu lyijypitoisuus kuvasti toimitetun talousveden laatua.

Rakennuksen vesilaitteiston vaikutus talousveden laatuun on otettu huomioon lokakuusta 2017 lähtien, jolloin talousvesiasetusta (1352/2015) uudistettiin muuan muassa lyijynäytteenottamisen osalta. Lyijyn näytteenottotapa muutettiin siten, että talousvettä ei enää juoksutettu ennen lyijynäytteen ottamista. Uuteen näytteenottotapaan siirryttiin sitä mukaa, kun viranomaisvalvonnan näytteenotto-suunnitelmia uudistettiin. Siltikin lyijyn laatuvaatimuksen poikkeamat ovat olleet harvinaisia ja koskeneet vain yksittäisiä näytteitä. Näytteenottotavan muutoksella ja siten rakennusten vesilaitteistoilla ei ole ollut tulosten perusteella merkittävää vaikutusta talousveden lyijypitoisuuteen (Taulukko 1). Viiden vuoden aikana lyijypitoisuus oli laatuvaatimusta suurempi vain kahdessa näytteessä lähes 2840 tutkitusta näytteestä. Näissä näytteissä lyijypitoisuuden poikkeamien syiksi oli kirjattu kiinteistön putkiston vähäinen käyttö ja vanhan kiinteistön putkisto. Korjaaviksi toimenpiteiksi kumpaankin oli kirjattu veden juoksuttaminen. Samoista näytteenottopisteistä tutkittiin lyijypitoisuus myös juoksutetusta vedestä, joka vahvisti, että toimitetun talousveden laadussa ei ollut lyijypitoisuuden poikkeamaa.



Taulukko 1. Lyijypitoisuuden laatuvaatimusten poikkeamat (kpl) viranomaisvalvontanäytteistä (kpl) vähintään 1000 m³/d talousvettä toimittavien laitosten vedenjakelualueilla (VJA) vuosina 2017–2021. Vedenjakelualueilta tutkittiin lyijypitoisuus kerran tai useammin. Kolmannessa sarakkeessa on esitetty lyijypitoisuuden keskiarvo ja suurin pitoisuus eri vuosina.

Vuosi	Vähintään 1000 m ³ /d toimittavat vedenjakelualueet (VJA)	Lyijypitoisuuden keskiarvo (ka.) ja suurin pitoisuus (max)
2017	0 kpl / 550 kpl (152 VJA)	ka. 0,2 µg/l, max 6 µg/l
2018	1 kpl / 566 kpl (152 VJA)	ka. 0,3 µg/l, max 19 µg/l
2019	0 kpl / 593 kpl (148 VJA)	ka. <1 µg/l, max 10 µg/l
2020	0 kpl / 589 kpl (143 VJA)	ka. 0,3 µg/l, max 5 µg/l
2021	1 kpl / 542 kpl (139 VJA)	ka. 0,4 µg/l, max 15 µg/l

Suomi sääti jo 12.1.2023 tiukemman laatuvaatimuksen talousveden lyijypitoisuudelle, 5 µg/l, vaikka juomavesidirektiivissä muutokselle on varattu siirtymäaikaa 12 päivään tammikuuta 2036 saakka. Aiemmin lyijyn laatuvaatimukseksi oli säädetty 10 µg/l.

Valviran näkemys

Suomelle olisi erittäin tärkeää, että jäsenmaiden ilmoittamat kansallisiin hyväksyntöihin perustuvat messinkiseokset lisättäisiin EU:ssa hyväksytyjen materiaalien listalle. Jos tämä ei ole mahdollista, Suomelle tulisi antaa pidempi siirtymäaika nykyisten tuotteiden käyttämiselle kuten esimerkiksi 12 päivään tammikuuta 2036 saakka, sillä se on siirtymäaika, jolloin talousveden laadun laatuvaatimuksen tulee olla 5 µg/l myös muissa Euroopan maissa. Ilman riittävän pitkää siirtymäaikaa pakotetaan rakentamaan syöpyvien messinkiosien takia vuotavia vesijärjestelmiä ja kosteusvaurioista kärsiviä rakennuksia, menetetään Pohjoismaissa käytettävien messinkiosien kiertotaloushyödyt ja kärsitään kansallisesti merkittäviä rahallisia tappioita. Teollisuus tarvitsee aikaa uusien sinkinkatoa kestävien ja lyijyttömien messinkiseosten tuotekehitykselle, jotta voidaan valmistaa Suomen ja Pohjoismaiden talousveden laadulle sopivia ja kestäviä lyijyttömiä messinkituotteita.

Lisätietoja antaa ylitarkastaja Jaana Kilponen, puh. 0295 209 621



Ratkaisija: Henriksson Markus

Virka-asema: Ylijohtaja

Esittelijät:

Kilponen Jaana, Ylitarkastaja

Holmalahti Jussi, Johtaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.

Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.